

Josip Osti

O ČLOVEKU KOT SKRIVNOSTNEM BITJU

Nada Matičič: *Med lučjo in temo*,
Mladinska knjiga, Ljubljana, 1998
(Zbirka Žamet)

Pisateljici Nadi Matičič, ki se je v literaturi oglasila leta 1962 z romanom *Gozd je onkraj hriba* in je do danes objavila že deset romanesknih del, je pri založbi Mladinska knjiga v zbirki Žamet izšel novi roman z naslovom *Med lučjo in temo*. Čeprav me predvsem zanimajo nove literarne poti in usmeritve avtorjev v območja še neraziskanih možnosti jezika in pripovedovanja oziroma dela, ki razpirajo nova in drugačna bralska obzorja, z veseljem preberem vsako dobro klasično literarno delo in tudi tisto, ki ga ni mogoče uvrstiti ne v klasično ne v enako posplošeno nepravilno imenovani modernizem ali postmodernizem. Zdi se mi, da se zadnji roman Nade Matičič vrinja prav v ta široki medprostor in uvršča med dela, ki niso ne klasična ne moderna v ožjem pomenu teh besed. Ki presega miselne in pripovedne vzorce nekdanjega časa, ne dosega pa višje stopnje nove ustvarjalne, jezikovne in slogovne senzibilitete. Prav zaradi tega, ker Nada Matičič ne pristaja niti na konvencionalno miselnost niti na artikulacijski larpurlartizem, se mi

zdi njen zadnji roman zelo zanimiv. V njem je morda bolj uspešno kot v prejšnjih romanih vzpostavila mero med vsebino in njeno jezikovno upodobitvijo oziroma med romaneskno zgodbo in arhitektoniko romana. Preprosto povedano, gre za roman, v katerem se avtorica ukvarja s pomembnimi eksistencialnimi človeškimi problemi. Predvsem z ljubeznijo in smrtjo. Njena nenavadna zgodba oziroma opis razmerja med Gregorjem, ki umira zaradi raka, njegove žene Marije, Gregorjevega nečaka duhovnika Lucijana in Gregorjeve ljubice Lizi, bo verjetno pritegnila pozornost bralcev, ki v literaturi iščejo največjo podobnost z življenjem. Toda tudi tistih zahtevnejših, saj ne gre za prikaz shematičnega ljubezenskega trikotnika ali četverokotnika. Čeprav je temelj romana *Med lučjo in temo* geometrično zasnovan na četverokotniku medsebojnih odnosov Gregorja, Marije, Lucijana in Lizi, ga ni mogoče opredeliti le kot žanrski, ljubezenski roman. Še posebno ne v tisto zvrst ljubezenskega romana, ki se obvezno končuje s happy endom. Še manj v tako imenovano lahko, zabavno ali trivialno literaturo, v kateri je v ospredju zgodba sama oziroma *kaj* se pripoveduje, ne pa tudi *kako*, na čemer

je, kljub njuni neločljivosti, poudarek, ko gre za literaturo kot resnično besedno umetnost. Zdi se mi torej, da sta vsebina romana in način pripovedovanja Nade Matičič enako zanimiva. V romanu se izmenjujejo osebna Gregorjevega videnja in doživetja s pisateljičinimi nadosebnimi videnji vseh akterjev romanesknih dogodkov in njihovih medsebojnih odnosov oziroma njihovih zbliževanj in oddaljevanj. S tako podvojenim, subjektivnim in objektivnim pripovednikom je vse videno z različnimi, dvojnimi očmi in povedano v dvoglasju, kar preprečuje enostranskost in enopomenkost.

Gregor, ki je pristno in globoko vezan za rojstni kraj, dolgo načrtuje spremembo močvirja pod Urško goro v jezero. Po prometni nesreči ga spremlja privid Starca, v katerega je udaril z avtom, zaradi pobega s kraja nesreče pa ne ve, ali ga je poškodoval, morda celo tudi ubil. Po ugotovitvi hudega rakastega obolenja kosti gre Gregorjeva življenjska pot vse hitreje navzdol. Njegov veliki življenjski načrt ostaja neuresničen oziroma izgubljena iluzija in težko pokreten izgubi tudi moškost. Zapusti ga ljubi-ca Lizi, zaradi katere je spremenil svoj odnos do žene Marije, s katero ima otroka. Mlad in lep, pameten in gotovo svetniški Gregorjev nečak, duhovnik Lucijan pri njegovi ženi Mariji prižge in razplamti iskro resnične ljubezni. Pride do njunega duhovnega, pa tudi telesnega zbliževanja, vendar pisateljica niti v tem niti v drugih primerih ne dopusti, da razmerja likov v romanu prerastejo v idilo ali se prevesijo v melodramo, temveč se jima s svojimi značilnimi zasuki uspešno izmika. Res je, da so ob-

našanja likov v romanu enkrat bolj, drugič manj prepričljivo motivirana, toda ne gre za papirnate tipe, temveč za življenjske značaje, ki razkrivajo svojo večplastnost. Svoje človeške vrline in prav tako tudi slabosti. Odnosi med njimi, njihovi pogovori in molčanja, občutki ali slutnje kažejo, da je človek tako zase kot za drugega predvsem skrivnostno bitje. Lucijanovi pogovori o Bogu in veri z nevernima Gregorjem in Marijo pa, da ostaja skrivnostno vse ne samo v človeku, temveč tudi okrog njega. Po mojem mnenju roman Nade Matičič *Med lučjo in temo* zasluži pozornost bralcev in tudi kritike, ki je doslej v glavnem spregledala njeno romanopisje. Matjaž Kmecl je, recimo, v knjigi *Slovenska književnost 1945 do 1965* o njenem prvem romanu napisal na koncu poglavja *Sporedne pripovedno-prozne strukture* le nekaj vrstic. Pravzaprav ga omenja »kot posebno, pa estetsko ne polnovredno formo nekakšnega ženskega romana«. Nekatero njegovo zamero, ki se nanašajo na lika v tem romanu – *izobčenca iz povojne malomeščanske sredine*, ki je zanj »v svoji moralni zlobnosti ostanek preteklosti«, kot tudi na njun *sentimentalni cinizem* in njuna *erotična čustva*, bi danes morda razumeli drugače. Kot veliko drugega v njenem obsežnem opusu, v katerem najdemo posebno zanimive ženske like. Zato preseneča, da je, recimo, Silvija Borovnik, v svoji študiji *Pišejo ženske drugače?*, popolnoma spregledala njeno žensko pisavo in celo galerijo zelo različnih likov žensk v njenih romanih, posebno tistih, ki se upirajo življenju, na kakršno so obsojene.